

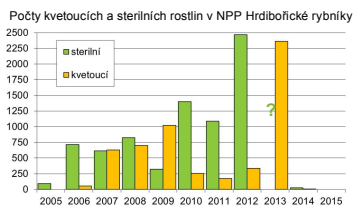
ZÁCHRANNÉ PROGRAMY PRO CÉVNATÉ ROSTLINY V ČR

Barbora Čepelová, Eliška Blažejová & Pavel Martinec, Oddělení druhové ochrany AOPK ČR

Záchranné programy (ZP) jsou dočasné projekty, které mají za cíl kombinací různých typů opatření dosáhnout zlepšení stavu populace dotčeného druhu nad úroveň ohrožení vyhnutím. Oproti standardní druhové ochraně umožňují ZP realizovat aktivní cílená opatření pro záchranu druhu, včetně nadstandardního managementu, aplikovaného výzkumu a detailního monitoringu druhu. Důležitou roli hraje i osvěta a práce s veřejností. Součástí programů je vždy ochrana druhů *in-situ* (péče o lokality) a mohou být využívány i nástroje ochrany *ex-situ* (záchranné kultury, repatriace).

REALIZOVANÉ ZÁCHRANNÉ PROGRAMY

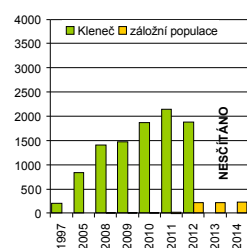
Matizna bahenní (*Angelica palustris*)

- cílem ZP je obnova druhu alespoň na dvou lokalitách v ČR, opatření ZP jsou realizována na lokalitách NPP Hrdibořické rybníky a Černovířské slatiniště
- na Černovířském slatiništi se dlouhodobě nedaří vybudovat stabilní populaci z důvodu rozkolísané hladiny podzemní vody
- v roce 2003 se podařilo vytvořit spontánně se rozmnožující populaci matizny v NPP Hrdibořické rybníky

- v důsledku osídlení NPP Hrdibořické rybníky bobrem, došlo k výraznému podmáčení lokality v roce 2014 a velkému propadu v počtu rostlin oproti roku 2013
- v připravované aktualizaci ZP jsou nově plánované i výsevy matizny na historickou lokalitu PP Jezero u Vacenovic a testy životnosti semen matizny při zaplavení s různou kombinací času a různé vlhkosti

Hvozdík písečný český (*Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus*)

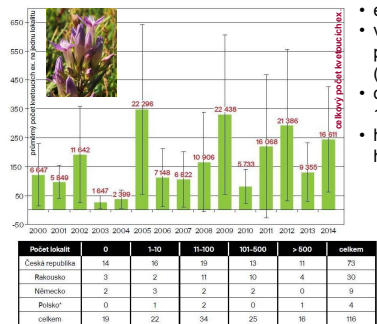

- endemit hvozdík písečný český má v současnosti jedinou původní lokalitu u obce Kleneč
- v rámci ZP je výsevy posilována záložní populace na stráni u obce Kyškovice
- hvozdík pozitivně reaguje na stržení drnu, kterým se obnaží písečný substrát
- letošní monitoring prokázal výrazný nárůst populace, čímž byl naplněn jeden z cílů ZP

- v letošním roce bylo provedeno již čtvrté stržení drnu, pokaždé na jiné na části lokality
- toto opatření doplňuje sekání porostů a odstraňování invazních a expanzivních druhů

Hořeček mnohotvarý český (*Gentiana praecox* subsp. *bohemica*)

- endemit Českého masivu a subendemit ČR
- výrazný úbytek populací v nedávné minulosti z původních ca 650 historicky doložených lokalit (pravděpodobně se vyskytoval mnohem častěji)
- dnes je v ČR celkem 73 lokalit (v celém areálu 116) o různé velikosti populací (Tab. 1)
- hlavní příčinou ústupu je upuštění od hospodaření

- daří se zajišťovat management na 31 (ze 32) prioritních a na 28 (ze 41) neprioritních lokalitách druhu (v r. 2014)
- snahy o repatriaci druhu - na jedné lokalitě

Aktivita	počet lokalit
seč	59
pastva	16
narušování drnu	26
výřez dřevin	6

Rdest dlouholistý (*Potamogeton praelongus*)

- ZP je realizován dvanáctým rokem, jeho cílem je uchovat druh na poslední lokalitě Rameno u Stříbrného rybníka u Hradce Králové a vytvořit alespoň dvě záložní populace
- velikost populace v Rameni rostla, ale souhrn negativních faktorů (zanesení ramene splaveninami, požer kachnami), je nyní téměř nulová
- dvě nové lokality, kde druh dokáže růst, byly nalezeny, ale na jedné došlo ke zničení úspěšně se rozrůstající populace – v letošním roce byly na obou provedeny výsadby
- v roce 2014-15 bylo provedeno vyhodnocení dosavadního průběhu ZP, výsledkem je doporučení prodloužení ZP o pět let
- zásadním opatřením, které je nutné zrealizovat, aby původní populace měla šanci na obnovu, je odbahnění Ramene u Stříbrného rybníka

PŘIPRAVOVANÉ ZÁCHRANNÉ PROGRAMY

Hořeček nahořklý a h. drsný (*Gentiana amarella* ssp. *amarella*, *G. obtusifolia* ssp. *sturmiiana*)

- součástí přípravy ZP je ověření historického rozšíření, monitoring a ověření současných lokalit, průběh životního cyklu v závislosti na způsobu hospodaření, analýza fytoecologických záznamů a vliv velikosti populace na fitness

V rámci přípravy ZP uvítáme poznatky k těmto druhům včetně návrhů možných opatření na jejich záchranu.

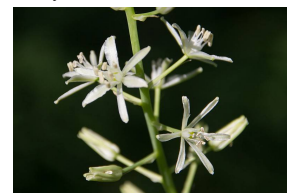
Koniklec otevřený (*Pulsatilla patens*)

- v současnosti roste na přibližně 17 lokalitách v pěti oblastech – nejsilnější jsou populace v Doupovských horách, Českém středohoří a Podkrkonoší, v Hradčanských stěnách se jedná o 2 populace na izolovaných skalách a 2 slabé populace jsou v středoečeském kraji
- je ohrožen eutrofizací, zarůstáním nálety dřevin, zahušťováním travního drnu a kumulací stařiny v souvislosti s ústupem tradičního hospodaření
- pro stabilizaci populací je třeba na lokalitách s méně extrémními přírodními podmínkami obnovit kosení či lépe pastvu, narušovat zapojený dm, případně i sbírat semena a vysévat je na narušené plochy
- součástí přípravy ZP je monitoring všech lokalit a analýza genetické variability u 5 populací

Snědek pyrenejský kulatoplodý (*Ornithogalum pyrenaicum* ssp. *sphaerocarpum*)

- letošní monitoring potvrdil výskyt druhu na 21 lokalitách, 19 lokalit se nachází v Hostýnských vrších a 3 lokality v Bílých Karpatech
- kritická revize herbariových položek i terénní průzkum na historických nalezištích ukázaly, že v případě téměř všech historických lokalit v BK se ve skutečnosti jednalo o druh snědek jehlancovitý (*Ornithogalum brevistylum*), nebyl v první polovině 20. století při botanickém průzkumu většinou od snědku pyrenejského kulatoplodého odlišován.
- je ohrožený zejména nevhodným hospodařením a okusem zvěří
- součástí přípravy ZP je monitoring a fytoecologický průzkum lokalit, mapování rozšíření, stanovení klíčivosti a životaschopnosti semen a cytogenetická analýza

Zvonovec liliolistý (*Adenophora liliifolia*)

- v současnosti je známý z pěti lokalit: PP Babinské louky v Českém středohoří, NPR Karlštejn a PR Karlické údolí v Českém krase, lesní komplex u Bělčovic v přírodním parku Džbán ve středních Čechách a les Vražba na Jaroměřsku ve východních Čechách
- ohrožený je nevhodným lesním hospodařením a v současnosti také okusem zvěří
- proti zvěři jsou rostliny oplocovány, což ale vede k zarůstání těchto ploch např. ostružiníkem
- v rámci přípravy ZP byl proveden detailní monitoring populací, jsou zpracovávány testy klíčivosti, studie genetické variability a metodika kultivace *in vitro*
- hlavním autorem textu ZP bude R. Prausová

Více informací o realizaci záchranných programů na www.zachranneprogramy.cz